

Sygn. akt II UK 193/05

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 maja 2006 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Krystyna Bednarczyk (przewodniczący)

SSN Jerzy Kwaśniewski (sprawozdawca)

SSN Andrzej Wróbel

w sprawie z wniosku H. P.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych o przywrócenie renty,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 17 maja 2006 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 7 czerwca 2005 r., sygn. akt (...),

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.**

Uzasadnienie

Zakład Ubezpieczeń Społecznych decyzją z dnia 29 lipca 2004 r. odmówił H. P. prawa do renty, uznając że jest zdolna do zatrudnienia.

H. P. w odwołaniu od powyższej decyzji wniosła o jej zmianę poprzez ustalenie, że nadal spełnia warunki niezbędne do przyznania świadczenia

rentowego. W uzasadnieniu wskazała, iż jej stan zdrowia uniemożliwia podjęcie pracy.

Sąd Okręgowy w G. wyrokiem z dnia 24 stycznia 2005 r. zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał H. P. prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy, poczynając od 1 lipca 2004 r. na stałe. Wyrok ten opiera się na ocenie prawnej następujących okoliczności faktycznych, które nie były przedmiotem sporu w sprawie. Ubezpieczona złożyła wniosek o ustalenie jej prawa do renty 22 września 1986 r. Decyzją z dnia 27 października 1986 r. ZUS Oddział w S. przyznał jej świadczenie z tytułu renty inwalidzkiej, w związku z zaliczeniem jej do trzeciej grupy inwalidzkiej z ogólnego stanu zdrowia po ustaleniu, iż inwalidztwo istnieje od lipca 1986 r. Badania kontrolne ubezpieczonej (25 października 1988 r., 10 lipca i 22 sierpnia 1989 r., 18 lipca 1991 r., 30 sierpnia 1994 r., 3 lutego 1995 r. ostatnie z marca 1996 r.) stwierdziły trwanie inwalidztwa III grupy z tym, że termin badania kontrolnego wyznaczono na marzec 1999 r. Wskutek wniosku o dalszą rentę w dniu 19 lutego 1999 r. ubezpieczona została skierowana na badanie lekarskie celem ustalenia, czy istnieje nadal częściowa niezdolność do pracy. Orzeczeniem lekarza orzecznika ZUS z dnia 13 kwietnia 1999 r. ubezpieczoną uznano za częściowo niezdolną do pracy okresowo.

Natomiast w wyniku przeprowadzonego badania przez lekarza orzecznika ZUS w dniu 21 lipca 2004 r. ubezpieczona została uznana za zdolną do pracy zgodnej z posiadanymi kwalifikacjami, co stało się bezpośrednią podstawą zaskarżonej decyzji ZUS z dnia 29 lipca 2004 r.

W ocenie Sądu Okręgowego decyzja ZUS jest błędna, bo organ rentowy nie uwzględnił konsekwencji uzyskania przez ubezpieczoną świadczeń rentowych już w 1996 r. Zgodnie bowiem z rozporządzeniem Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych z dnia 5 sierpnia 1983 r. w sprawie komisji lekarskich do spraw inwalidztwa i zatrudnienia, trybu postępowania, trybu kierowania na badania przez te komisje oraz szczegółowych zasad ustalania inwalidztwa, nie wyznacza się terminów badań kontrolnych osób, których inwalidztwo trwa nieprzerwanie ponad 10 lat, licząc od daty powstania inwalidztwa. Inwalidztwo powódki powstało w lipcu 1986 r., czyli termin 10 letni upłynął z końcem lipca 1996 r., a 10 letni okres pobierania świadczenia rentowego z dniem 6 września 1996 r. Dlatego też z

upływem tego terminu ubezpieczona nie mogła być już kierowana na badania kontrolne, chyba że zachodziłby przypadek z § 29 ust. 3 rozporządzenia, który dopuszczał możliwość przeprowadzania z urzędu badania kontrolnego inwalidy, jeżeli zostaną udowodnione okoliczności wskazujące na zmianę stanu inwalidztwa. Jednakże przed wyznaczeniem takiego badania kontrolnego, obowiązkiem organu rentowego było przeprowadzanie postępowania dowodowego dla zbadania okoliczności, które mogłyby wskazywać na istotną zmianę (poprawę) stanu zdrowia świadczeniobiorcy, czego pozwany nie wykonał.

W apelacji od powyższego wyroku organ rentowy zarzucił naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 107 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i przyjęcie, że przepis ten nie ma zastosowania do H. P., a w konsekwencji ustalenie, iż ubezpieczona nabyła prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy na stałe poczynając od dnia 1 lipca 2004 r. przez fakt pobierania tego świadczenia przez okres 10 lat przed 1 września 1997 r.

Sąd Apelacyjny, wyrokiem z dnia 7 czerwca 2005 r. apelację organu rentowego oddalił. Podzielając ocenę prawną zawartą w wyroku Sądu pierwszej instancji, Sąd Apelacyjny stwierdził, że istota sprawy sprowadza się do ustalenia, czy można pozbawić ubezpieczoną świadczenia rentowego po 10 latach nieprzerwanego inwalidztwa licząc wstecz od 1 września 1997 r. Utrwalone orzecznictwo Sądu Najwyższego, szeroko przytoczone przez Sąd pierwszej instancji – zdaniem Sądu Apelacyjnego – nie pozostawia wątpliwości co do wniosku wypływającego z treści rozporządzenia z dnia 5 sierpnia 1983 r. Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych, iż pozbawione jest podstaw prawnych wzywanie na kolejne badania dotyczące stanu inwalidztwa, które trwało nieprzerwanie przez okres dziesięciu lat. Stąd nawet jeśli badania zostały przeprowadzone, to nie mogą być przyczyną pozbawienia rencisty prawa do renty nawet wówczas, gdy w ich następstwie stwierdzono brak inwalidztwa chyba, że zachodzą szczególne okoliczności uzasadniające przeprowadzenie badań z urzędu. Nieprzerwane trwanie inwalidztwa przez dziesięć lat pod rządami ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. z 1982r. Nr 40, poz. 267 z późn. Zm.) oznacza w istocie, że ubezpieczona nabyła prawo do renty, bez

możliwości jego wzruszenia. Tym samym nie mogą mieć do niej zastosowania zasady wynikające z ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, która weszła w życie po skutecznym nabyciu prawa do świadczenia rentowego, bowiem wypłata słusznie nabytych praw emerytalnych lub rentowych może być wstrzymana, zawieszona bądź częściowo ograniczona wyłącznie na podstawie i w granicach niesprzecznych z Konstytucją RP i normami prawa ustawowego. W konsekwencji, według Sądu Apelacyjnego, nie ma możliwości weryfikacji uprawnienia H. P. do świadczenia rentowego na podstawie art. 107 aktualnie obowiązującej ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Od powyższego wyroku Sądu Apelacyjnego wniósł skargę kasacyjną pozwany ZUS opierając ją na pierwszej podstawie (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.) z zarzutem niewłaściwego zastosowania § 29 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych z dnia 5 sierpnia 1983 r. w sprawie składu komisji lekarskich do spraw inwalidztwa i zatrudnienia, trybu postępowania, trybu kierowania na badanie przez te komisje oraz szczegółowych zasad ustalania inwalidztwa (Dz. U. z 1983 r. Nr 47, poz. 214 ze zm.) polegające na przyjęciu przez Sąd Apelacyjny stanowiska, że przepis ten ma zastosowanie w obecnym stanie prawnym ustalonym przepisami ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.), a w konsekwencji także na przyjęciu, że nie podlegają weryfikacji świadczenia rentowe osób i to niezależnie od aktualnego stanu zdrowia, które nabyły do nich prawo pod rządem poprzednio obowiązujących przepisów, o ile okres pobierania tego świadczenia do 1 września 1997 r. wynosił nieprzerwanie 10 lat.

Zdaniem pozwanego, skoro przepisy ustawy emerytalnej z 1998 r. nie przewidują żadnych wyłączeń w zakresie możliwości zmiany uprawnień do świadczeń rentowych w zależności od aktualnego stanu zdrowia osób pobierających te świadczenia, a wręcz ustalają zasadę, że prawo do świadczeń ustaje, jeżeli ustanie którykolwiek z warunków wymaganych do jego uzyskania, brak jest jakiegokolwiek uzasadnienia do przywoływania przez Sądy obu instancji orzeczeń Sądu Najwyższego, które dotyczyły stanu prawnego obowiązującego przed dniem wejścia w życie ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z

FUS, czyli regulacji zawartej w ustawie z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267 ze zm.). W obecnym stanie prawnym brak jest podobnego przepisu, jak wskazywany przez Sądy obu instancji § 29 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych z dnia 5 sierpnia 1983 r. Zgodnie z tym przepisem nie przeprowadzało się badań kontrolnych osób, których inwalidztwo trwało nieprzerwanie ponad 10 lat, licząc od daty powstania inwalidztwa. Stanowisko, że nie można przeprowadzać badań kontrolnych, kłóci się nie tylko z obowiązującym po 1 stycznia 1999 r. stanem prawnym, lecz byłoby ono obecnie niezgodne z zasadą równości wobec prawa. Pogląd taki wyraził Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 11 maja 2005 r. (sygn. akt III UK 29/05 – niepublikowane, Rzeczpospolita z dnia 6 czerwca 2005 r. str. 11).

Wniosek skargi kasacyjnej dotyczył zmiany zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego oraz zmiany poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego w G. z dnia 24 stycznia 2005 r., sygn. (...) i oddalenia odwołania H. P.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wynikające z rozpatrywanej skargi kasacyjnej zagadnienie prawne dotyczy przepisu § 29 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych z dnia 5 sierpnia 1983 r. w sprawie składu komisji lekarskich do spraw inwalidztwa i zatrudnienia, trybu postępowania, trybu kierowania na badania przez te komisje oraz szczegółowych zasad ustalania inwalidztwa (Dz. U. Nr 47, poz. 214 ze zm.) obowiązującego do 31 sierpnia 1997 r.; przepisu który również po tej dacie wywoływał rozbieżności w orzecznictwie, także w orzeczeniach Sądu Najwyższego.

Występującej w związku z tym potrzebie rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego i ujednoczenia orzecznictwa odpowiada postępowanie przed Sądem Najwyższym w poszerzonym składzie. Postępowanie takie zostało przeprowadzone z inicjatywy Rzecznika Praw Obywatelskich, który we wniosku z dnia 14 listopada 2005 r. wystąpił o podjęcie uchwały zawierającej odpowiedź na pytanie prawne: Czy dopuszczalne jest kwestionowanie przez organ rentowy niezdolności do pracy osoby, która przed 1 września 1997 r. była nieprzerwanie od dziesięciu lat inwalidą i z tego tytułu pobierała rentę. Po rozpoznaniu tego wniosku Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2006 r., III

UZP 2/05 uznał, że „Osoba, która przed dniem 1 września 1997 r. była nieprzerwanie od 10 lat inwalidą i z tego tytułu pobierała rentę, może być skierowana przez organ rentowy na badania lekarskie w celu ustalenia jej niezdolności do pracy jako przesłanki prawa do renty (art. 107 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jednolity tekst: Dz. U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.)”.

Z powyższej uchwały Składu Siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego, którą skład rozpoznający sprawę niniejszą w pełni podziela, wynika, że nie ma podstawy prawnej do uznania za niedopuszczalne weryfikowanie przez organ rentowy niezdolności do pracy osoby, której prawo do renty zostało ustalone przed 1 września 1997 r. Organ rentowy nie tylko jest uprawniony do takiej weryfikacji, lecz od tej daty ma obowiązek ustalania, czy niezdolność do pracy ma charakter trwały, czy okresowy, czy też nastąpiło odzyskanie zdolności do pracy. Obowiązek taki istnieje niezależnie od okresu trwania poprzednio ustalonego inwalidztwa. Osoba, która odzyskała zdolność do pracy, nie może powoływać się na to, że nowe uregulowania są mniej korzystne od dotychczasowych, jeżeli przestała spełniać warunek niezdolności do pracy. Nie ma żadnych powodów, aby taka osoba korzystała ze świadczeń z funduszu rentowego gromadzonego ze składek wszystkich ubezpieczonych na wypadek wystąpienia ryzyka niezdolności do pracy i innych przypadków losowych. Organ rentowy ma obowiązek upewnienia się, czy osoba, której przyznano uprzednio rentę z tytułu niezdolności do pracy, nie odzyskała zdolności do pracy.

Mając to na uwadze należało w konsekwencji uznać zasadność podstawy rozpatrywanej skargi kasacyjnej organu rentowego.

Jeżeli chodzi o wniosek skargi kasacyjnej, to nie jest odpowiednie do stanu sprawy żądanie zmiany zaskarżonego wyroku i wyroku Sądu pierwszej instancji oraz oddalenia odwołania. Na skutek bowiem przyjęcia wadliwego stanowiska o niedopuszczalności kwestionowania przez organ rentowy niezdolności do pracy ubezpieczonej, jak dotychczas Sądy obu instancji nie wyjaśniły zasadniczego zarzutu zawartego w odwołaniu ubezpieczonej, że nadal spełnia warunki świadczenia rentowego, gdyż jej stan zdrowia uniemożliwia podjęcie pracy. Zastosowano zatem art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.

